1 Ιανουαρίου 2023

Το Έθιμο της Βασιλόπιτας

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα)

Η βασιλόπιτα είναι το γλύκισμα – σύμβολο της Πρωτοχρονιάς και συνδέεται με την εορτή του Αγίου Βασιλείου, από τον οποίο πήρε το όνομά της.

Τη βρίσκουμε με πολλές μορφές και διάφορους τρόπους παρασκευής, σ’ όλα τα ελληνικά σπίτια, αστικά και αγροτικά. Ζυμώνεται κυρίως με αλεύρι, αυγά, ζάχαρη και γάλα, και συνηθέστατα πάνω στην επιφάνειά της γράφεται ο αριθμός του νέου έτους με αποφλοιωμένα αμύγδαλα.

Μέσα στο ζυμάρι τοποθετείται ένα νόμισμα, που όποιος το βρει κατά το μοίρασμα της βασιλόπιτας θα είναι ο τυχερός της χρονιάς. Σε κάποιες αγροτικές περιοχές αντί για νόμισμα τοποθετούσαν παλαιότερα ένα κομματάκι άχυρο, κλήμα ή κλώνο ελιάς, ανάλογα με την παραγωγή της περιοχής, και όποιος το έβρισκε θα είχε καλή σοδειά κατά τη διάρκεια του χρόνου.

Η βασιλόπιτα κόβεται και μοιράζεται με εθιμικό τελετουργικό τη νύχτα της παραμονής του νέου χρόνου ή ανήμερα την Πρωτοχρονιά. Το γενικό πρόσταγμα έχει ο νοικοκύρης του σπιτιού, που αφού τη σταυρώσει, κόβει και μοιράζει τα κομμάτια της πίτας στα μέλη της οικογένειάς του και τους τυχόν φιλοξενούμενους, ενώ ιδιαίτερα κομμάτια ξεχωρίζονται για τον Χριστό, την Παναγία, τον Άγιο Βασίλειο, το σπίτι και τους ξενιτεμένους της οικογένειας.

Το έθιμο δεν περιορίζεται μόνο στο σπίτι και την ημέρα της Πρωτοχρονιάς. Από τις επόμενες ημέρες και σχεδόν μέχρι και τα τέλη Φλεβάρη, σωματεία,

επαγγελματικές ενώσεις και οργανώσεις κόβουν τη δική τους βασιλόπιτα. Η συνήθεια αυτή είναι νεώτερη και κατάγεται από στις παλαιότερες συντεχνίες, τα μέλη των οποίων έκοβαν την πρωτοχρονιάτικη πίτα και τη μοιράζονταν για το καλό το δικό τους και του κοινού τους επαγγέλματος.

Το έθιμο της βασιλόπιτας, όπως και άλλα του Δωδεκαημέρου (Χριστούγεννα – Θεοφάνεια), ανάγεται στα ρωμαϊκά «Σατουρνάλια», που αποτελούν συνέχεια των Ελληνικών «Κρονίων». Κατά τη διάρκειά τους προσφέρονταν ως δώρα καρποί και πλακούντες (πίτες) μέσα σε χρυσά φύλλα. Μπορεί να σχετιστεί και με τον εορταστικό άρτο της ελληνικής αρχαιότητας, που προσφερόταν στους θεούς, ιδίως στα «Θαλύσια» και τα «Θαργήλια».

Υπάρχει, όμως, και η χριστιανική παράδοση για το έθιμο της βασιλόπιτας. Όταν ο Άγιος Βασίλειος ήταν επίσκοπος Καισάρειας, ο έπαρχος της Καππαδοκίας πήγε να εισπράξει φόρους με άγριες διαθέσεις. Οι κάτοικοι φοβήθηκαν και ζήτησαν την προστασία του επισκόπου τους. Αυτός τους είπε να συγκεντρώσουν ό,τι πολύτιμα αντικείμενα είχαν για να τα προσφέρουν στον έπαρχο. Ο άγιος, όμως, τον έπεισε να φύγει χωρίς να πάρει τίποτε. Ήταν παραμονή της Πρωτοχρονιάς.

Επειδή η επιστροφή των αντικειμένων στους κατόχους τους ήταν πρακτικά αδύνατη, με συμβουλή του αγίου ζυμώθηκαν πλακούντια (μικρές πίτες) και μέσα σ’ αυτούς τοποθετήθηκε από ένα πολύτιμο αντικείμενο. Έγινε η διανομή και, σαν από θαύμα, έτυχε στον καθένα ό,τι είχε δώσει. Από τότε, λέγει η παράδοση, κάνουμε στη γιορτή του Αγίου Βασιλείου πίτες με νομίσματα μέσα.

Νεώτερες παραλλαγές αυτής της παράδοσης από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία παρουσιάζουν τον Άγιο Βασίλειο να κερδίζει τον εισπράκτορα των φόρων σε χαρτοπαίγνιο και στη συνέχεια να γίνεται η διανομή με μικρά ψωμιά ή με μια μεγάλη πίτα.

Πηγή: sansimera.gr